

М. Ю. Павленко, студент (*ХНУРЕ, Харків*)

А. В. Сергієва, старший викладач (*ХНУРЕ, Харків*) – науковий керівник.

ЦІНА ПЕРЕМОГИ: ВНЕСОК УКРАЇНЦІВ У РОЗГРОМ НАЦИСТІВ

Україна опинилася в епіцентрі війни вже у вересні 1939 року. Протягом Другої світової війни бойові дії двічі прокотилися усією територією нашої держави. Наслідком зіткнення двох сторін конфлікту зі своїми інтересами стали небачені жертви серед військових, повне зруйнування всієї інфраструктури країни, масовий голод, епідемії та незчисленна кількість смертей цивільного населення.

Нижче наведена стисла хронологія подій тих часів, які тим чи іншим чином торкнулися нашої Батьківщини:

- ✓ 15 березня 1939 р. – проголошення незалежної Карпатської України. За декілька днів була окупована угорською армією;
- ✓ 1 вересня 1939 р. – Німеччина напала на Польщу. Тисячі українців воювали в польській армії проти нацистів;
- ✓ 17 вересня 1939 р. – СРСР напав на Польщу. Вторгнення завершилося приєднанням Галичини та Волині до СРСР;
- ✓ 22 червня 1941 р. – Німеччина напала на Радянський союз;
- ✓ 22 липня 1942 р. – гітлерівці захоплюють всю територію України;
- ✓ травень-червень 1944р. – масові депортації кримських татар;
- ✓ Листопад 1944 р. – вигнання нацистів з території України;
- ✓ До середини 1950-х р. – боротьба УПА проти радянської окупації.

У той час понад 6 млн. українців воювали у Червоній Армії. Близько 120 тисяч українців зустріло нацистів у вересні 1939 р. у складі польської армії. Переважно це були польські громадяни, які походили з Галичини та Волині, що входили до міжвоєнної Польщі. На фронтах від Атлантики до Тихого океану, від Норвегії до Єгипту українці боролися у складі збройних сил США (80 тис.), Британської Імперії (45 тис.), Франції (6 тис.) та інших держав. Переважно це були представники української діаспори цих країн. Протягом 1942–1950-х рр. в Україні воювала Українська Повстанська Армія, через лави якої пройшло близько 100 тис. людей.

У результаті бойових дій в Україні було зруйновано понад 700 міст і містечок, 16,5 тис. промислових підприємств, 18 тис. лікувальних установ, 33 тис. шкіл, технікумів, вузів і науково-дослідних інститутів, 19 тис. бібліотек, понад 30 тис. колгоспів, радгоспів, МТС. Десять мільйонів чоловік залишилися без даху над головою. Проте найстрашнішими були людські втрати, які були більші, ніж у Великій Британії, Канади, США та Франції разом узяті.

На території України було знищено найбільшу кількість євреїв з громадян Радянського Союзу – приблизно половина із загального числа убитих. Тільки в Бабиному Яру, згідно зі звітом зондеркоманд, було розстріляно більше тридцяти трьох тисяч євреїв. Як оцінили українські дослідники, всього в Бабиному Яру загинуло близько ста п'ятдесяти тисяч євреїв, включаючи жителів інших українських міст і біженців.

Загальна кількість убитих українських євреїв (з урахуванням убитих в полоні і евакуації на території окупованої Росії) оцінюється в 1,5–1,6 млн осіб, тобто кожна четверта жертва Голокосту проживала на території сучасної України. Важливим фактором, що впливав на знищення такої великої кількості євреїв, була участь частини місцевого населення, в тому числі пронацистських українських організацій.

Але навіть після того, як ворог був вигнаний з нашої землі, лиха та випробування на наші долі не припинилися. Кількість жертв різноманітних радянських репресій після вигнання нацистів шокують. Зокрема, на Західній Україні, в рамках гонінь на членів ОУН та воїнів УПА, їхніх сімей, а також осіб, що підтримували український національно-визвольний рух, було репресовано та депортовано у віддалені регіони СРСР близько 500 тис. людей. Також, у рамках «етнічної чистки», за бацимто масове співробітництво з нацистською Німеччиною, за таємним наказом Йосипа Сталіна, у травні-червні 1944 року було депортовано з історичної батьківщини у віддалені регіони СРСР близько 230 тис. кримських татар, болгар, вірмен і греків. Це проходило в нелюдських умовах, через що кожен другий з депортованих кримських татар так чи іншим чином загинув під час подорожі або вже після прибуття через надважкі умови життя та хвороби.

Загалом, від війни, включно із убитими, померлими, жертвами концтаборів, депортованими, евакуйованими, тими, хто відійшов разом із німцями, оцінюються у 13–13,5 млн. осіб, історикам невідомі більше 3 мільйонів імен загиблих – така жахлива ціна Перемоги. Ці страшні цифри потрібно пам'ятати кожному з нас, щоб розуміти, на які жахливі жертви йшли наші пращури заради того, щоб ми були щасливими у волі. А особливо це стосується тих, хто вважає, що війна – це лише маленька дрібничка чи просто «гра у стратегію наживо».

Література

1. А. Ф. Трубайчук. Українське питання під час Другої світової війни // Українська дипломатична енциклопедія : у 2 т. / Л. В. Губерський (голова). – К. : Знання України, 2004. – Т. 2 : М – Я. – 812 с.
2. Друга світова війна в історичній пам'яті України. (За матеріалами Українського інституту національної пам'яті) / [Упорядники: Л. Герасименко, Р. Пилявець]. – Київ-Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2010. – 247 с.
3. ОУН і УПА в 1944 році: Документи. В 2 ч. Ч. 2./ Упорядники: О. Веселова, С. Кокін, О. Лисенко, В. Сергійчук. Відп. ред. С. Кульчицький. – Київ: Інститут історії України НАН України, 2009. – 256 с.
4. П. Д. Овчаренко. Депортація кримськотатарського народу 1944 // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. – К. : Наук. думка, 2004. – Т. 2 : Г – Д. – С. 339.
5. Додаткові дані щодо ціни української перемоги – <https://cutt.ly/dwF2M0x> (дійсно на 15.09.19).